

INGELICHT

Defensie

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
februari 2009 - Nr 1

A close-up photograph of a soldier in military attire, including a green t-shirt and a tactical vest with various pouches and equipment. The soldier is wearing blue gloves and is speaking into a black microphone. The background is blurred, showing other people in military uniforms. The overall tone is professional and focused.

Informatiebeveiliging is
weerbarstige materie

colofon

Ingelicht wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Eindredactie: —

S.A.H. Stuijver —

Redactie:

N.E. van den Brink

M.P. van Woudenberg

Redactieadres:

MIVD/Bureau Communicatie

Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

E-mailadres: mivd@mindef.nl

Telefoon: 070 - 441 90 40

Fotografie: Ministerie van Defensie, Archief Defensiekrant, AVDD en Albert Piette

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer

Lithografie: UnitedGraphics

Druk: DeltaHage

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines Ingelicht

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren	Verschijningsdatum
Kopij	datum
25 maart	16 april

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

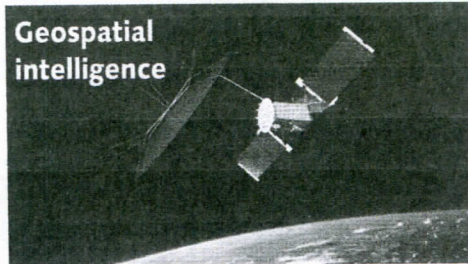
Voor gebruik van teksten en foto's uit dit blad dient u toestemming te vragen aan de redactie.

Omslag: 'Informatiebeveiliging is weerbarstige materie', zegt luitenant-kolonel Bertelink tijdens de CLAS beveiligingsdag.

4 Beleidscoördinatie is het sleutelwoord

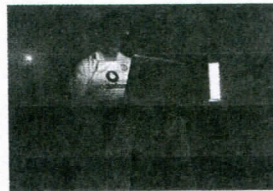

6 Geospatial intelligence

7 Column MC

8 CLAS Beveiligingsdag

10 MIVD organiseert Rusland Seminar

11 Opleidingen voor analisten

12 Column Veiligheidszaken Stom! Stom! Stom! Stom!

13 Facility Security Clearance Thales Hengelo verlengd

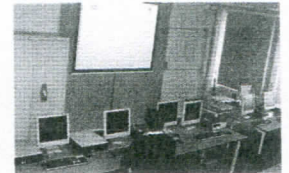

13 Veiligheidsconferentie

14 Trots: Een moeder, zus en vriendin over de uitzending naar Afghanistan

16 Eigen leslokaal voor afdeling Inlichtingen

17 Korte berichten

18 Traineeship als opstapje naar baan bij Defensie... en de MIVD

21 Sfinx: Liever een 'sulky' dan een 'zadel'

22 Jubileum BHV'ers Gesigeneerde foto kroonprins Cartoon

23 Lezersonderzoek Ingelicht nieuwjaarsreceptie

24 Reusers kolom

FIFTY FIFTY

Toen ik in 1971 dienst kwam, wist ik al dat ik er op mijn 55e uit zou gaan. Dat betekende dus per 2008 uitkijken naar een rollator naar eigen smaak en keuze. In die tijd bestonden er overigens nog geen rollators, maar kwamen de bejaardenhuizen net op. Een bezoek aan zo'n huis motiveerde je acuut niet meer na te denken over iets wat nog lichtjaren was verwijderd. Ik ben nu alweer enige maanden 55 jaar en heb de eer en het genoegen deze functie te mogen blijven uitoefenen tot ik bijna 58 ben. Na enig rekenwerk blijkt dat ik per januari dit jaar dus halverwege mijn directeurschap MIVD ben. Ik heb zeg maar vijftig procent achter de rug en nog vijftig procent te gaan.

In mijn vorige functie vond ik de MIVD maar niets, maar zoals mijn voorgangers al hadden voorspeld was ik binnen de kortste keren verkocht. Het is toch de leukste baan die ik tot nu toe heb gehad. Er zijn natuurlijk ook dagen dat je zo je bedenkingen hebt, zeg maar een fifty fifty-gevoel. Het afgelopen weekend was dat bijvoorbeeld het geval. Voor de tweede keer binnen enkele weken haalde de MIVD de Telegraaf, opgevrolijkt met een foto van mij (als DOPS) en zittend achter in een Aston Martin uit een eerdere Ingelicht. De tekst erom heen was vrije interpretatie van de auteur over de toestanden binnen onze dienst.

Wat kunnen we hieruit nu leren? In de eerste plaats dat de directeur MIVD in persoon zo ongeveer de enige MIVD'er is die niet geheim is. Het tweede is dat men kan schrijven over onze dienst wat men wil, maar dat de enige instantie waar we uitleg aan zijn verschuldigd, naast onze secretaris-generaal en bewindslieden, de Tweede Kamer is. Dat dezelfde Tweede Kamer een Vaste Kamercommissie voor Inlichtingen en veiligheidsdiensten heeft waar de Minister van Defensie (geassisteerd door D) verantwoording aflegt over het reilen en zeilen van de MIVD. Daarnaast heeft het parlement de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten ingesteld, die ongevraagd alle registers en archieven van zowel de AIVD als de MIVD kan opentrekken om ons te controleren op rechtmatigheid. Kortom, er zijn twee belangrijke instanties die erover waken dat de MIVD geen dingen doet die niet mogen. Dat is dus een feilloos systeem. En gelukkig zijn er ook mensen die begrijpen hoe de controles werken, die waarderen dat de MIVD goede producten neerzet, die weten dat van ons werk levens afhangen, die begrijpen dat de MIVD en ook de directeur niet zo maar kan doen en laten wat ze wil. Dan tel je vijftig en vijftig bij elkaar op en zit je weer aan honderd procent.

Informatiepositie

We houden bij de MIVD niet van half werk en moeten ons voor meer dan twee keer vijftig procent inzetten om al het werk te kunnen doen wat de samenleving van ons mag verwachten. Om dat goed te kunnen doen moeten

er veel en soms zeer belangrijke beslissingen worden genomen. En dat kunnen we tegenwoordig dankzij hardwerkende en getalenteerde collegae die al hun energie gebruiken om goed werk af te leveren en ons steeds verder te verbeteren. De *Undersecretary of Intelligence USA* heeft ons bezocht en kwam in persoon uitleggen dat onze dienst welkom is in de eredivisie van inlichtingendiensten. Dat heeft weer gezorgd voor een betere informatiepositie, wat onze producten weer ten goede komt. En zo zou ik nog een aantal grote successen kunnen benoemen, die helaas niet in het openbaar kunnen worden vermeld. Toch zijn deze successen voor mij het onomstotelijke bewijs dat - juist omdat we geen half werk afleveren en we ons meer dan twee keer vijftig procent inzetten - we die successen ook verdienen. Daar doen halve (on)waarheden en halfslachtige informatie geen afbreuk aan. Wat mijzelf betreft heb ik nog steeds een *fifty fifty* gevoel over het bestellen van mijn rollator of het veiligstellen van een plekje in een bejaardentehuis, of allebei. Als bijna opa zal ik toch een keuze moeten maken, gaarne uw advies.

Pieter Cobelens
Generaal-majoor

De minister-president, minister van Defensie, de Commandant der Strijdkrachten, maar ook de Operationele Commando's (Zee-, Land- en Luchtstrijdkrachten). Het zijn allemaal klanten van de MIVD. Wat vinden zij eigenlijk van deze dienst en de producten die hier worden geleverd? Ingelicht gaat een rondje langs de klanten. In dit artikel komt de voorzitter van het Comité Verenigde Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten Nederland aan de orde.

COÖRDINATOR VERENIGDE INLICHTINGEN EN VEILIGHEIDSDIENSTEN NEDERLAND
RICHARD VAN ZWOL:

BELEIDSCOÖRDINATIE IS HET SLEUTELWOORD

Een speciaal comité van ambtenaren van verschillende ministeries vergadert regelmatig over de twee inlichtingen- en veiligheidsdiensten van Nederland. Beleidscoördinatie is het sleutelwoord tijdens deze vergaderingen van het Comité Verenigde Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten Nederland (CVIN). Een gesprek met de coördinator van het comité, Richard van Zwol, tevens klant van de MIVD.

"Het CVIN is een ambtelijk voorportaal voor de voorbereiding van de onderraad van de ministerraad" legt Van Zwol uit. Gecomplieerde en technische kwesties worden eerst besproken in de onderraden van de ministerraad, zodat de ministerraad sneller en op hoofdlijnen besluiten kan nemen. Er zijn verschillende onderraden, zoals de Raad voor Internationale en Europese Zaken, de Raad voor Duurzame Leefomgeving, Raad voor Sociale Samenhang en ook een Raad voor de Nationale Veiligheid (RNV). Hierin worden onderwerpen besproken uit het inlichtingen- en veiligheidsveld. Deze raad staat onder voorzitterschap van de minister-president. Verder bestaat het uit de ministers van Justitie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Buitenlandse Zaken en Defensie. Het CVIN is het voorportaal van de RNV en bestaat uit ambtenaren van diezelfde ministeries, waaronder de directeur MIVD, hoofd AIVD en, sinds de oprichting ervan, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding.

Dreigingsbeeld

De belangrijkste rol van het CVIN is het bevorderen van beleidscoördinatie, ofwel het afstemmen van het beleid van de MIVD en de AIVD. "In het comité

bespreken we alleen het beleid. Hoe de diensten vervolgens uitvoering geven aan het beleid, is aan de MIVD en de AIVD zelf. Met de operationele kant van de MIVD en de AIVD houd ik me niet bezig. Ik heb geen rol in de aansturing van de diensten.

Het aanwijzingsbesluit is zo'n voorbeeld van beleidscoördinatie. De minister-president stelt vast welke landen, regio's of onderwerpen -zoals proliferatie- de diensten in de gaten moeten houden. Ook regelt dit besluit welke dienst een voortrekkersrol krijgt op welk gebied. "De taakverdeling is een belangrijk onder-

Een speciaal comité van ambtenaren van verschillende ministeries vergadert regelmatig over de twee inlichtingen- en veiligheidsdiensten van Nederland. Beleidscoördinatie is het sleutelwoord. Op de foto coördinator van het comité, Richard van Zwol.

De minister-president stelt vast welke landen, regio's of onderwerpen de diensten in de gaten moeten houden. Ook regelt dit besluit welke dienst een voortrekkersrol krijgt op welk gebied.

werp van het CVIN: wie zou wat kunnen doen? Vervullen de diensten hun taak op een bepaald gebied apart of moeten ze juist samenwerken?"

Ook worden in het CVIN de jaarplannen en jaarverslagen van de MIVD besproken. "Wij bekijken en beoordelen of bijvoorbeeld het jaarverslag bestuurlijk consistent is. Of dat wat er gezegd wordt in het jaarverslag, ook terugkomt in het jaarplan van de dienst."

Het CVIN komt ongeveer eens per zes weken bij elkaar. De RNV komt ook met dezelfde regelmaat bij elkaar. Daarnaast heeft Van Zwol regelmatig tussentijds telefonisch contact met de directeur MIVD en andere leden van het CVIN.

De actualiteit bepaalt of meer vergaderingen nodig zijn. "Het komt voor dat er iets gebeurt waardoor we niet nog zes weken kunnen wachten. Als er een conflict in het Midden-Oosten ontstaat bijvoorbeeld. Wat betekent dit dan voor het dreigingsbeeld in Nederland? Daarover moet je dan echt direct contact met elkaar hebben en overleggen over de afstemming tussen de MIVD en de AIVD."

Om dit allemaal goed te kunnen coördineren, moet Van Zwol goed op de hoogte zijn van de situatie in het inlichtingen- en veiligheidsveld. "Ik ben dus ook zeker een afnemer van jullie producten. Per dag ontvang ik zo'n vier à vijf

korte rapportages. Per week komen er ook ongeveer twee tot drie lange rapporten van de MIVD binnen. Over de kwaliteit ervan ben ik tevreden, hoewel er soms discussie is of aan een bepaalde beoordeling wel genoeg bronnen ten grondslag liggen. Maar vaak wordt in de rapportages al een oordeel gegeven over de mate van betrouwbaarheid van de bron. Dan staat erbij dat niet duidelijk is of de bron serieus is, of dat er maar één bron is die het geschrevene bevestigt. Dat is helder, dan weet je als lezer waar je aan toe bent."●

Het CVIN is opgericht in de tijd dat er meer dan de huidige twee inlichtingendiensten bestonden. Naast de Militaire Inlichtingendienst, was er de Binnenlandse Veiligheidsdienst, de Inlichtingendienst Buitenland en de inlichtingendienst van ieder krijgsmachtdeel afzonderlijk. Afstemming en coördinatie was noodzakelijk. Tegenwoordig is coördinatie van twee inlichtingendiensten een stuk gemakkelijker. Volgens Van Zwol heeft het CVIN zeker nog bestaansrecht om samenwerking te bevorderen op gebieden waarop nog niet wordt samengewerkt. De inbreng van alle deelnemers van het CVIN is hierbij waardevol.●

GEOSPATIAL INTELLIGENCE

Hoe ziet een bepaald terrein eruit. Heeft het veel reliëf (bergen), loopt er een riviertje doorheen, hoe is de infrastructuur? Is het dor gebied en slecht begaanbaar? Kan een konvooi er veilig doorheen rijden? Wat zijn zicht- en schootsvelden van de vijand? Waar is een hinderlaag te verwachten? De antwoorden op deze vragen vormen geografische informatie. Door deze informatie te koppelen aan analyses van satellietfoto's (*imagery intelligence*) en aan bronnen uit andere inlichtingendisiplines, wordt het plaatje completer. Het eindproduct dat dit oplevert heet *Geospatial Intelligence*.

De MIVD maakt nog geen gebruik van *Geospatial Intelligence* (GEOINT), maar werkt wel mee aan een beleidsstudie voor de invoering hiervan. "GEOINT heeft zeker voordelen", zegt majoor Jeroen Mol, Hoofd Bureau *Imagery Intelligence*. "De meervoudige bronnenanalyse levert bredere en diepere verbanden op, wat uiteindelijk ten goede komt aan het inlichtingenproduct."

Geospatial Intelligence (GEOINT) is de verwerking en analyse van beelden en geografische informatie. Hierbij worden fysieke kenmerken en geografische gerefereerde activiteiten op aarde beschreven, beoordeeld en visueel afgebeeld. Het geeft de analist de mogelijkheid om snel meer complexe verbanden tussen verschillende type data en informatie te maken dan daarvoor mogelijk was. GEOINT kan ook gecombineerd worden met andere inlichtingenbronnen om zodoende op maat ontwikkelde producten te verkrijgen.

Visueel

Het product dat GEOINT oplevert is een digitale kaart van een gebied. Die kaart bestaat uit verschillende lagen, waarin uiteenlopende informatie kan worden weergegeven afkomstig uit allerlei data. Het beeldmateriaal, (IMINT) kan bijvoorbeeld worden aangevuld met geografische informatie en data uit andere analyses en bronnen zoals *Human Intelligence*, *Signals Intelligence* en *Open Source Intelligence* (HUMINT, SIGINT en OSINT).

INGELICHT 6

Het hoofd van bureau IMINT laat een voorbeeld zien. De satellietfoto van een stad in Irak gaat deels

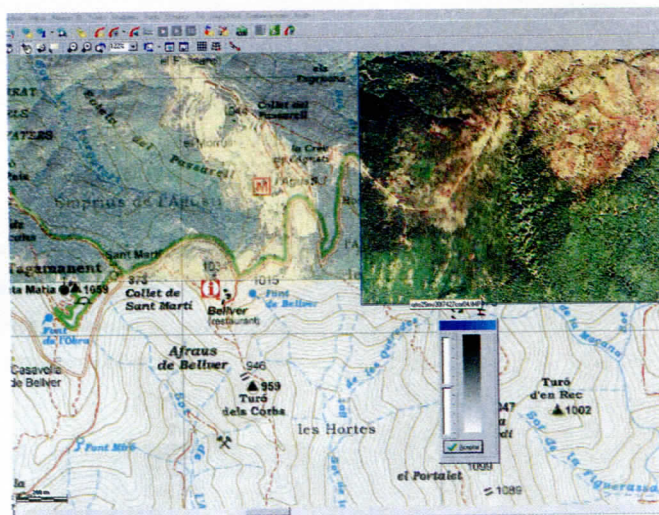
verscholen onder een raster. Dit maakt duidelijk dat de stad in wijken is opgedeeld. Daaraan is gekoppeld welke bevolkingsgroepen in welk gedeelte van de stad wonen. Mol: "Dat is de toegevoegde waarde, door de analyses van diverse bronnen in één kaart te verwerken, krijg je een breder beeld van de situatie. IMINT kan geen informatie geven over culturen. Door de verschillende disciplines samen te laten komen, is die informatie wel voorhanden. Door het visuele plaatje is het daarnaast ook nog eens snel inzichtelijk."

Nieuw systeem

Binnen Defensie houden verschillende onderdelen zich met delen van GEOINT bezig. Zo voert de MIVD beeldanalyses uit en houdt 103 Istarbataljon zich bezig met klimaat- en terreinstudies en geografische analyse op tactisch niveau. Lucht- en zeevaartanalyse wordt uitgevoerd bij respectievelijk de dienst der hydrografie van de luchtmacht en de marine. "GEOINT vereist een nauwe

samenwerking tussen deze elementen, disciplines en expertise", vindt Mol. "Een gedeeld netwerk is hierbij ideaal."

Voor het koppelen van de informatie, is het wel noodzakelijk dat de soft- en hardware omgeving wordt aangepast. "Er moet geïnvesteerd worden in een nieuw systeem, het *Geographical Information System*. Dit is een systeem dat de *National Geospatial-Intelligence Agency* in de Verenigde Staten bijvoorbeeld ook gebruikt. Daarom wordt er op dit moment een beleidsstudie geschreven en is het doel een proefpakket van het *Geographic Information System* te testen.●

Drie maal is scheepsrecht?

Dit is al weer de derde keer dat ik me tot het personeel van de dienst mag richten. In maart houden we deelverkiezingen, waarna een nieuw MC-MIVD zal worden samengesteld. Samen met de leden die bereid zijn aan te blijven (gelukkig de meesten) zullen de nieuw gekozen leden een voorzitter uit hun midden kiezen. Daarnaast zal er ook een nieuwe vice-voorzitter komen, alsmede een secretaris en een vice-secretaris. Waarschijnlijk blijft een aantal van die taken bij de personen die dit werk al een tijd voor hun rekening nemen. De nieuwe medezeggenschapscommissie zal hierover beslissen. Daarbij wordt het team gelukkig ondersteund door een ervaren ambtelijk secretaris.

Door: Lkol Louis Schellekens, interim-voorzitter MC-MIVD

Als ik begin aan deze tekst (in een rustige periode tussen Kerst en Oudjaar) zit ik bij 60C in een onverwarmde kamer van het MIVD-compartiment in gebouw

35. Inmiddels is deze 'nieuwbouw' in gebruik genomen en moet gezegd worden dat de projectgroep, die met deze verbouwing en verhuizing werd belast, prima werk heeft geleverd. Kinderziektes zijn normaal en zullen zeker worden verholpen. Er is door veel disciplines binnen de MIVD nauw samengewerkt met hoofdaannemer IVENT (vanwege de omvangrijke ICT-component). Het resultaat mag er zijn. Delen van de MIVD hebben hier 'tijdelijk' een prima onderkomen gevonden. Mijn ervaring leert dat de term 'tijdelijk' best letterlijk mag worden genomen. We gaan hier vast een hele tijd zitten!

Personeelszorg

Ik realiseer me ineens dat ik in januari een volwassen MI(V)D'er wordt. Daarmee kom ik (als ik me netjes blijf gedragen) ruim in aanmerking voor de felbegeerde gouden speld van de dienst. Het is alleen jammer dat je die speld pas krijgt als je de organisatie verlaat. Dat moet dus wachten tot ik in de zomer van 2011 naar de Militaire Staf van de Europese Unie (EUMS) in Brussel vertrek. Dat is me nu voor de derde keer door de KL toegezegd en dat kan dus bijna niet meer misgaan...

Dit bruggetje brengt me bij een groot punt van zorg binnen de dienst. De personeelsvulling. Onze dienst heeft een belangrijke taak, een groot werkaanbod en zeer toegewijd, vaak specialistisch, personeel. We zijn echter voor vulling, doorstroming en andere personele processen voor het militair deel van de organisatie afhankelijk van de krijgsmachtdelen. Waar de directeur zelf burgerambtenaren kan aanstellen, plaatsen, be-

vorderen en laten doorstromen mist hij deze bevoegdheden node voor de 'militaire stoelen'.

Paars dienstvak I&V

Anderzijds is het moeilijk om geen begrip op te brengen voor krijgsmachtdelen, die voor de uitvoering van hun *core-business* zelf niet volledig gevuld zijn. Toch mis ik vooral flexibiliteit. Er zullen altijd vacatures bestaan, omdat vulling steeds achterblijft bij het verloop. En dus vragen we geen honderd procent bezetting. Ook blijkt het lastig om begrip te kweken voor onze specialisaties. Bij enkele afdelingen is personeel benodigd met specifieke kennis en vaardigheden. Soms kan die ervaring alleen worden opgedaan binnen de dienst. Dan is het logisch dat hogere functies, waarbij senioriteit is vereist, vooral worden gevuld door zittend personeel. De plaatsingsautoriteiten van de krijgsmachtdelen zijn niet altijd op de hoogte van deze werkwijze. Ook hebben zij weinig zicht op onze (operationele) taken, de *modus operandi* en de personele indeling binnen de dienst. Deze is voor een groot deel - zelfs voor hen - afgeschermd. Het is dan ook logisch dat voor de plaatsingsautoriteiten vooral de 'kleur' en de rang van een vacature richtinggevend is. Voor ons levert het echter frustraties op, als een hele geschikte kandidaat niet (meteen) voor een functie

in beschouwing mag worden genomen omdat de kleur van het pak (dat vaak ver weg in een pgu-kast ligt) niet overeenkomt met de kleur van de vacature. Pas als het betreffende krijgsmachtdeel geen (geschikte) kandidaat kan leveren mogen alternatieven worden onderzocht. In veel gevallen levert het minimaal een forse vertraging in de vulling op.

De directeur heeft dit willen doorbreken door een 'paars' dienstvak I&V te creëren. Dit plan heeft het - helaas - niet overleefd. De plaatsvervanger denkt aan een model zoals in gebruik bij de Militair Juridische Dienst. In elk geval hebben de krijgsmachtdelen nog steeds het laatste woord bij plaatsing en bevordering. Dus vallen onze lijnmanagers de P&O-adviseurs lastig met argumenten (die zij dan weer met de juiste klemtonen aan de personeelsfunctionarissen bij KM, KL en KLu moeten overbrengen) om toch de juiste persoon op de juiste plaats te krijgen.

Blijven vechten

Alle respect voor onze P&O-adviseurs (geplaatst bij Directie P&O van de Bestuursstaf) die steeds moeten 'schipperen' tussen ons organisatiebelang, het grotere DP&O-belang en de belangen van betreffende krijgsmachtdelen. Dat ze daarbij tegen wisselende dilemma's aanlopen is te voorzien. Maar lijnmanagers binnen de MIVD zullen blijven vechten om hun organisatiedelen grotendeels én adequaat gevuld te krijgen. En, volgens mij, voetballen we allemaal de zelfde kant uit...

Intussen is de verwarming al een tijd gerepareerd en wens ik u allen een spoedig intredende lente. ●

CLAS beveiligings

De beveiligingsdag van het commando Landstrijdkrachten stond in het teken van algemene veiligheidsbewustwording, maar ook over bijvoorbeeld ontwikkelingen op cryptogebied. Er werden onderwerpen aangestipt waar ook de MIVD dagelijks mee te maken krijgt. Daarom in deze Ingelicht de hoofdpunten van deze dag op een rij.

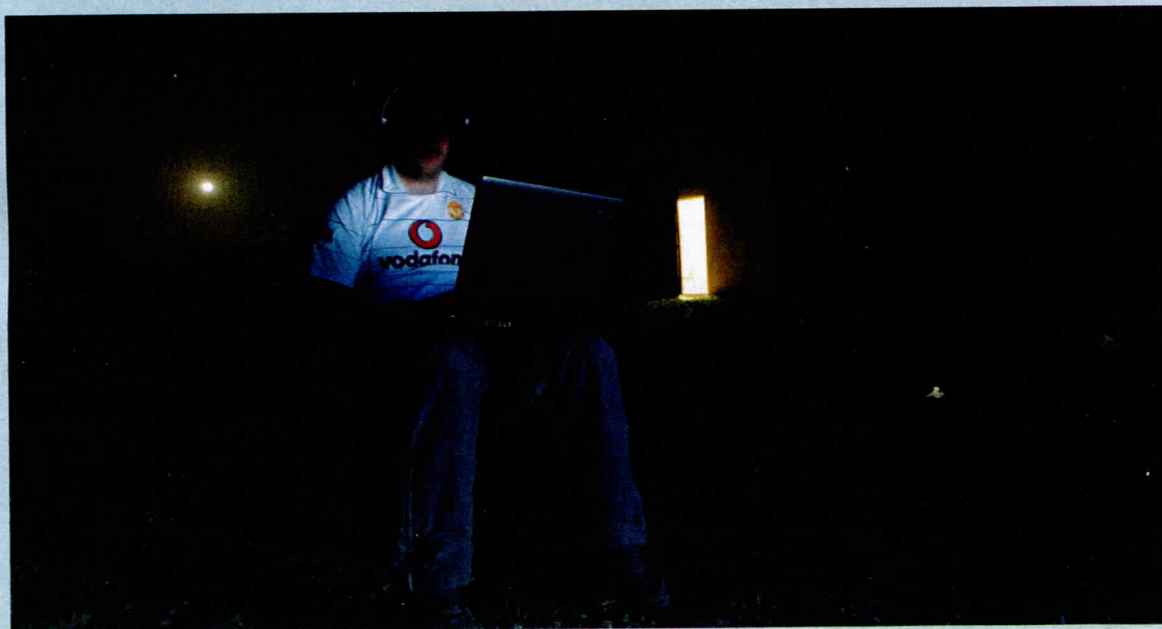
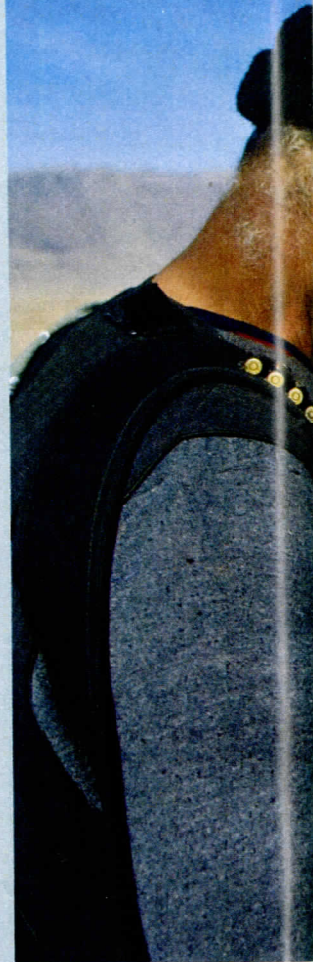
Met als dagvoorzitter de beveiligingscoördinator (BC) kolonel Herman Engelsman, werd op 3 december 2008 de beveiligingsdag CLAS gehouden in de Kumpulan op het complex Bronbeek.

"Door een optimaal geïntegreerde samenwerking tussen alle inlichtingenelementen, moet het inlichtingenproduct verbeteren", geeft kolonel Engelsman het doel van een *Joint Intelligence Centre* (JIC) aan. "De inlichtingenelementen die hierdoor geïntegreerd optreden, zijn afkomstig van het coördinerend Operationeel Commando, een ISTAR-module en de MIVD (NIST). Dit brengt wel wat uitdagingen met zich mee, zoals het structureren van de informatiestromen van niet-organieke sensoren en het koppelen aan verwerking- en analysecapaciteit. Daarnaast brengt een JIC een complexe eigen werkomgeving met zich mee. Hierdoor is er op personeelsgebied meer kwaliteit en kwantiteit benodigd. Andere uitdagingen betreffen het ontbreken van kennis en capaciteit op het gebied van IV&CIS, een dedicated netwerk en voldoende bandbreedte om goed te kunnen functioneren." Als laatste gaf kolonel Engelsman aan dat de *Intel awareness* van commandanten en staven dient te worden vergroot door het (weer) organiseren van staftrainingen en computertrainingen waarin het inlichtingenproces prominent is ingebed.

"Informatiebeveiliging is een weerbarstige materie", vindt luitenant-kolonel Ron Bertelink, beveiligingsarchitect van het *Command and Control Support Centre*. Hij geeft inzicht in de minderbekende wereld van de IT-beveiligingstechnologie. Hij gaat daarbij in op informatiebeveiliging, dreigingen en maatregelen, toekomst en uitdagingen.

Luitenant-kolonel Bertelink brengt maatregelen tegen af luisteren en interceptie, diefstal of verlies van gerubriceerde informatie onder de aandacht. Maatregelen om dit te voorkomen zijn bijvoorbeeld het fysiek afschermen van geheime documenten door de ruimte waarin zich systemen bevinden adequaat te beveiligen. Verder dient men geen koppelingen met onvertrouwde netwerken te maken, gegevensdragers te vernietigen en het gebruik van gegevensdragers te minimaliseren. Daar waar gevoelige informatie wordt verwerkt, dient de veiligheid van deze informatie gewaarborgd te zijn.

Uit de lezing blijkt ook dat informatiebeveiliging steeds meer aan belang wint en steeds moeilijker te realiseren is. Gebruiksgemak vereist namelijk complexe technieken. Functionaliteit en informatiebeveiliging staan dan op gespannen voet.

...huidige mediafaciliteiten, zoals You tube, Hyves, bloqs, MSN, de GSM etc. zijn een groot gevaar voor de operationele veiligheid binnen Defensie. Het gevaar schuilt in het plaatsen van gevoelige informatie door defensie-medewerkers...

dag

...militairen zijn zich ervan bewust dat tolken, door hun bijzondere brugfunctie, in een positie verkeren waarin zij informatiestromen zouden kunnen manipuleren. De taalvaardigheid en culturele kennis van de tolk is dus een mes dat aan twee kanten snijdt...

Melding Bijzondere Gebeurtenissen

Hoe moeten we nu handelen bij bijzondere gebeurtenissen in relatie tot (potentiële) veiligheidsincidenten? Luitenant-kolonel Otto Ghuijs, hoofd MV/CLAS, legt uit wat de doelstelling van een melding bijzondere gebeurtenissen (MBG) is. "Wanneer een commandant gedegen de probleemgebieden inventariseert, kan hij dreigingen tegen het personeel, het materieel en de informatiesystemen van Defensie onderkennen. Op die manier kan hij maatregelen ter verbetering voorstellen en de voorlichting aan eenheden ter voorbereiding op operationele inzet zo goed mogelijk verzorgen."

Voorbeelden van MBG'en passeren de revue. Een aansprekend voorbeeld is het e-mailbericht dat de MULAN-mailservice verlamde. Een ander voorbeeld betreft een telefonische bedreiging waarmee een collega of familielid geconfronteerd werd, omdat blijkbaar het woonadres of andere persoonsgegevens bekend waren geworden via een open bron. Ook zijn de huidige mediafaciliteiten, zoals You tube, Hyves, blogs, MSN, de GSM etc. een groot gevaar voor de operationele veiligheid binnen Defensie. Het gevaar schuilt in het plaatsen van gevoelige informatie door defensiemedewerkers. Dit kun-

nen foto's of filmpjes zijn, maar ook complete beschrijvingen van acties in het missiegebied. Hierdoor wordt informatie over de te beschermen belangen van Defensie en haar personeel openbaar gemaakt.

Drs. Andrea van Dijk, docent aan de NLDA en de universiteit van Tilburg spreekt als laatste spreker over het onderwerp 'Samenwerking tussen militairen en tolken in het missiegebied'. Militairen in het uitzendgebied zijn het er unaniem over eens dat de inzet van nationale en lokale tolken van cruciaal belang is voor het succes van de missie. Tegelijkertijd zijn militairen zich ervan bewust dat tolken, juist door hun bijzondere brugfunctie, in een positie verkeren waarin zij informatiestromen zouden kunnen manipuleren. De taalvaardigheid en culturele kennis van de tolk is dus een mes dat aan twee kanten snijdt. Het creëert de noodzakelijke toegang tot de lokale bevolking, maar vormt tegelijkertijd een potentieel risico voor de veiligheid van de militaire organisatie. De zaal is zich mede door Van Dijk's presentatie bewust welke inspanning Defensie moet leveren bij het in dienst nemen en inzetten van tolken. ●

MIVD organiseert Rusland Seminar

De aftrap voor een reeks seminars, georganiseerd door de MIVD, heeft plaatsgevonden. Een gemêleerd gezelschap van wetenschappers, journalisten en diplomaten verzamelden zich op donderdag 29 januari op de Prinses Julianakazerne om kennis te nemen van de inzichten van anderen en te discussiëren over een aantal Rusland-gerelateerde onderwerpen.

In twee inleidingen werd ingegaan op de militaire en politieke situatie. Na een korte inleiding door de directeur, generaal-majoor Pieter Cobelens, werd vanuit de MIVD de militaire ontwikkelingen in Rusland geschetst. Laura Starink, journalist bij het NRC-Handelsblad, is jarenlang

correspondent in Moskou geweest. Zij is auteur van het recent verschenen boek 'De Russische kater' en sprak over de karakteristieken van het Poetin-tijdperk en de actuele ontwikkelingen in de binnen- en buitenlandse politiek.

Onder voorzitterschap van generaal-majoor der mariniers buiten dienst Joop van Reijn, oud-directeur MIVD en tegenwoordig voorzitter van het *Netherlands Intelligence Studies Association (NISA)*, volgde een geanimeerde discussie onder *Chatham House rules*, wat wil zeggen dat de aanwezigen of hun organisaties niet geciteerd mogen worden. Doel hiervan is dat de deelnemers zo openhartig als mogelijk zijn en hun visies en inzichten willen delen.

Een van de deelnemers geeft na afloop aan: "Er bestaat koudwatervrees om mensen van inlichtingendiensten en journalisten in een besloten seminar met elkaar in contact te brengen. In het buitenland is het echter gebruikelijk om zulke bijeenkomsten te organiseren."

De organisator van het seminar, Anne Tjepkema, lid van het Devil's Advocat-team van de MIVD legt uit: "Het idee hiervan is bij ons ontstaan tijdens een bezoek aan de Deense partnerdienst, die al twintig van dergelijke bijeenkomsten had georganiseerd. Dit jaar willen we een aantal bijeenkomsten organiseren over verschillende regio's of thema's, zoals proliferatie."

Feiten staven

Een van de doelen van de seminars is om eigen MIVD-inzichten te toetsen, kennis te nemen van de inzichten van anderen en nieuwe ideeën op te doen. Ook het opbouwen van een netwerk is een doel, zodat de MIVD-experts met een specifieke deskundigheid eens kan uitnodigen om theorie aan de praktijk te toetsen.

Een deelnemer geeft aan dat de MIVD in de opzet van dit eerste seminar is geslaagd. "Wat goed dat het in deze context wordt georganiseerd", zegt hij. "Het is volgens mij voor het eerst dat mensen van deze organisaties en met deze achtergrond bij elkaar komen. Ik vind het belangrijk dat ik, door wat anderen inbrengen, mijn mening en ideeën over Rusland kan toetsen en aanscherpen." ●

OPLEIDINGEN VOOR ANALISTEN

Wat moet je doen om analist te worden bij de MIVD? Er bestaat geen academische beroepsopleiding voor het vak, zoals je bijvoorbeeld tandarts of werktuigbouwkundige kunt worden door een academisch traject te volgen. De meeste analisten hebben een studie afgerond waarmee je meer dan één kant op kunt, zoals geschiedenis, politicologie of internationale betrekkingen. Voor specifieke deskundigheid komt het goed uit als je arabist bent of chemicus. De analysevaardigheden moet je echter tijdens het werk ontwikkelen. Pas na enkele jaren in het vak begrijp je hoe het jou toegewezen stukje van de wereld in elkaar zit en kun je daarover een grondig oordeel vellen, gebaseerd op analyse van de beschikbare bronnen. In deze situatie, die we maar al te goed kennen, komt verandering.

Het besef groeit dat veel kennis en een groot aantal vaardigheden van en voor het inlichtingenvak kunnen worden aangeleerd via academisch onderwijs. Sinds een paar jaar wordt op de Universiteit van Amsterdam al een *minor* Inlichtingenstudies gedoceerd bij het Instituut voor interdisciplinaire studies. In die studie wordt ingegaan op het functioneren van I&V-diensten, zowel intern als binnen een politiek systeem en de internationale betrekkingen. Daarnaast leren studenten analysevaardigheden aan en raken zij vertrouwd met interdisciplinair denken en het toepassen van methoden en vaardigheden. Ten slotte kunnen de studenten kiezen uit specifieke onderdelen van het vakgebied, zoals en de geschiedenis van belangrijke inlichtingendiensten tijdens de Koude Oorlog, met name de CIA en de KGB.

Keuzevak I&V

Ook binnen het militair academisch onderwijs is een toenemende belangstelling voor inlichtingenstudies waar te nemen. Vorig jaar hebben de oudstejaars cadetten en adelborsten voor het eerst een keuzevak I&V kun-

nen volgen. Daar tekenden zestien bachelor studenten op in, het hoogste aantal van de beschikbare keuzevakken. Er wordt over gedacht vanaf 2010 vrijwel dezelfde *minor* die aan de UvA wordt gegeven te doceren. Daarbinnen zal de militair-operationele vakkennis een belangrijke plaats innemen. Op de lange duur zal dat tot gevolg hebben dat instromende civiele en militaire analisten een belangrijk deel van hun theoretische achtergrond gemeen hebben.

Leergang

Er is nog een derde ontwikkeling. De Campus Den Haag van de Universiteit Leiden organiseert vanaf

februari 2009 voor het eerst een eenjarige leergang Terrorisme en Contraterrorisme, een studie met belangrijke raakvlakken aan het inlichtingenvak. Dit is een wetenschappelijke opleiding op master-niveau die naar verwachting over enkele jaren ook als zodanig wordt erkend en die bedoeld is voor *practitioners* uit de I&V-diensten. De MIVD ondersteunt dit initiatief met raad en daad. Zo wordt een collega vrijgesteld om deze opleiding te volgen en neemt de plaatsvervangend directeur zitting in de Raad van Toezicht. Op den duur zou deze leergang ook aantrekkelijk kunnen zijn voor bijvoorbeeld inlichtingsofficieren om hun op de

Nederlandse Defensie Academie behaalde *bachelor* met een *master* af te ronden.

Kortom, wat in het buitenland (onder meer de Verenigde Staten) al lang mogelijk was, namelijk dat je een master studie Inlichtingen en Veiligheid kon volgen, wordt nu ook in Nederland werkelijkheid.●

...de meeste analisten hebben een studie afgerond, zoals geschiedenis, politicologie of internationale betrekkingen. Voor specifieke deskundigheid komt het goed uit als je arabist bent of chemicus...

STOM! STOM! STOM! STOM!

Uitgaande van uw door- gaans brede belangstelling, heeft u inmiddels gecon- stateerd dat de welbekende sportcommentator Toine van Peperstraten in de laatste 'LINDA' een opsomming geeft van wat hij zoal 'STOM!' vindt. Dit varieert van 'automobilisten die troep uit het raam gooien', 'voetballers die in de tweede persoon praten', 'in een spijkerbroek naar een black tie-feestje gaan' en 'panty- kousjes' tot 'mensen die altijd alles allang wisten'.

Door: Kap. Peter Hüge

Van Peperstraten heeft het stokje inmiddels doorge- geven aan een andere bekende Nederlander en deze geeft hem dan weer door aan een volgende, enzo- voorts. Daarmee zijn we de komende maanden ver- zekerd van een uitputtende lijst van wat BN'ers zoal 'STOM!' vinden. Je hebt er helemaal niets aan, maar je komt er wel de saaië winterweekend-dagen mee door....

Ik stel me zo voor dat ook de MIVD eens solliciteert naar 'het stokje', dat deze dan binnen de organisatie wordt doorgegeven, en dat we dan pas ECHT te zien krijgen wat er zoal bij ons leeft qua 'STOM!'. Maar ja, ook daar heb je niets aan, en ik ben bang dat de lijst dan, behalve onuitputtelijk ook onpubliceerbaar zal zijn; het is immers nog steeds *not done* om de buitenwereld mee te laten genieten van onze vermeende dommig- heden.

Geheugensteuntjes

Het Algemeen Dagblad meldt op 27 januari dat een man uit Nieuw-Zeeland vertrouwelijke militaire docu- menten van de Verenigde Staten op zijn MP3-speler heeft aangetroffen. De man kocht het apparaat in een tweedehands winkel in Oklahoma. Dat is mooi nieuws!

Want wat is mooier dan een droge opmerking over het verbod tot het meenemen naar het werk van uw privé digitale gegevensdragers, te staven met een waar gebeurd veiligheidsincident.... 'Leuker' nog, omdat het binnen de dienst nogal 'STOM!' wordt gevonden dat de MP3-speler, die we dagelijks kilometers in de trein of op de fiets koesteren, niet mee naar binnen mag. Laat er trouwens geen misverstand over bestaan dat het er hierbij natuurlijk niet om gaat dat ú het ding zou kunnen gebruiken voor de opslag van onze bijzondere informatie, maar omdat ánderen het apparaat hiervoor kunnen gebruiken....

Het is ook 'STOM!' dat we steeds weer moeten horen dat passen, pincodes en wachtwoorden strikt persoonlijk zijn en zeker niet mogen worden gedeeld met anderen. 'Geheugensteuntjes' zijn natuurlijk erg gemakkelijk als je een tijdje weg bent geweest of wan- neer een collega onverhoopt iets nodig heeft uit een persoonlijke map. Iedereen zal dat toch moeten kun- nen begrijpen...Eigenlijk 'STOM!' dat het gewoon verboden is. Gelukkig is het ons wel duidelijk dat de pincodes en wachtwoorden niet samen met de passen in onze portemonnee mogen worden opgeborgen. Een portemonnee heeft namelijk met geld te maken, dat snappen we dan weer wel....

Levensgroot verbodsbord

Het wordt binnenkort trouwens ook 'STOM!' dat wij onze GSM niet meer overal mee naar binnen mogen nemen. Straks treffen we dan ook, op álle vergader- zaaldeuren, een levensgroot verbodsbord aan. De noodzaak om in deze ruimten bereikbaar te zijn is dan niet meer alleen afhankelijk van ons eigen oordeel of risicoinschatting, maar dat van de directie. Het is maar dat we het weten. Als er nog meer dingen zijn die u 'STOM!' vindt, dan hoor ik het graag. ●

Facility Security Clearance Thales Hengelo verlengd

De *Facility Security Clearance* van Thales-NL Hengelo is per 1 januari 2009 met vijf jaar verlengd. De *clearance* is een voorwaarde voor het bedrijf om op de defensie-markt te kunnen opereren en dus van groot belang. Op 15 en 16 september 2008 voerde Ernst & Young in opdracht van de MIVD een beveiligingsinspectie uit in Hengelo. De auditoren keken of Thales nog steeds voldoet aan de Algemene Beveiligingseisen voor Defensie Opdrachten (ABDO 2006) die aan het verlenen van de *Facility Security Clearance* zijn verbonden.

Thales ontwerpt, ontwikkelt en produceert systemen voor onder meer Marine, Landmacht en Luchtmacht. Het bedrijf maakt producten als radar, militaire telecommunicatieapparatuur en vuurleidingsapparatuur.

Tijdens de inspectie is met name nagegaan of Thales de verplichtingen met betrekking tot de bescherming van staatsgeheimen nakomt. De beveiliging, van de registratie van ge-

rubriceerde documenten tot de omgang met gerubriceerde documenten binnen de programma's en de ICT omgeving, kwam daarbij aan bod. Ook zijn verschillende medewerkers geïnterviewd. De auditoren van Ernst & Young vonden dat de medewerkers opvallend goed op de hoogte waren van de voor hen relevante beveiligingsaspecten. Hieruit blijkt

volgens hen de toegevoegde waarde van de binnen Thales Nederland gehanteerde *Security Awareness Training*. Dit is een interactieve *computer based training* die medewerkers zelfstandig kunnen doorlopen. Ze krijgen er drie maanden de tijd voor, waarna het wordt afgesloten met een test.

Uit de evaluatie van de inspectie blijkt dat Thales Hengelo in vol-

doende mate voldoet aan de eisen van de ABDO 2006.

Op de foto overhandigt de heer Wout Timmers, Hoofd Bureau Industrie Veiligheid namens de Minister van Defensie het FSC certificaat aan Paul van der Pol, *Director Corporate Security*, van Thales Nederland. ●

VEILIGHEIDSCONFERENTIE

De regionale en provinciale commandanten van de verschillende veiligheidsdiensten in Uruzgan kwamen zondag 18 januari voor een conferentie bijeen in Tarin Kowt. In het huis van het Provinciaal

Reconstructie Team op Kamp Holland spraken zij met vertegenwoordigers van de TFU over de ontwikkeling van hun eigen diensten.

Naast de zware Afghaanse delegatie, waaron-

der gouverneur Hamdam, was ook commandant Regional Command South, generaal-majoor Mart de Kruif, aanwezig. De conferentie vond plaats op uitnodiging van commandant TFU, kolonel Kees Matthijssen.

Generaal-majoor Wahdat, de politiecommandant van Zuid-Afghanistan, onderkende het belang van opleidingen, zodat agenten weten wat er juridisch wel en niet is toegestaan. De commandant van de Afghaanse inlichtingendienst NDS, brigadegeneraal Zakharyia, zag daarnaast oplossingen in de aanpak van werkloosheid. "We moeten ons niet alleen richten op de politie en het leger, maar vooral op de Afghaanse bevolking. Er is veel werkloosheid en armoede. Omdat onderwijs daarin een belangrijke rol speelt, moeten we scholen openen om mensen te onderwijzen."

Bron: Periodiek Overzicht Afghanistan 12 t/m 18 januari. ●

"We moeten ons niet alleen richten op de politie en het leger, maar vooral op de Afghaanse bevolking. Er is veel werkloosheid en armoede. Onderwijs speelt daarin een belangrijke rol moeten we scholen openen om mensen te onderwijzen."

TROTS

Een moeder, zus en vriendin over de uitzending naar Afghanistan

Elke rotatie organiseert het Team Coördinatie Uitzendingen een thuisfrontinformatiedag voor de achtergebleven familie en relaties van uitgezonden MIVD'ers. Voor Ingelicht vertellen een moeder, een zus en een vriendin over hun beleving van de uitzending.

Moeder:

"Ik ben blij als ik hem straks weer van het vliegveld in Eindhoven kan ophalen. Ik kon me van tevoren niet voorstellen wat het is als je zoon zes maanden in oorlogsgebied zit. Gelukkig weet ik dat mijn zoon niet op patrouille hoeft en in die zin dus redelijk veilig werk doet. Anders zou ik toch een minder goede nachtrust hebben dan ik nu heb. Maar als ik een paar dagen niets van hem heb gehoord, begint het toch te kriebelen, word ik onrustig.

Mijn zoon woont al tien jaar niet meer thuis, dus ik zie hem niet dagelijks. Maar nu hij ver weg in Afghanistan zit, voelt het wel anders. Als hij thuis is, kun je snel naar hem toe als er iets is. Nu sta je machteloos. De afstand is niet te overbruggen.

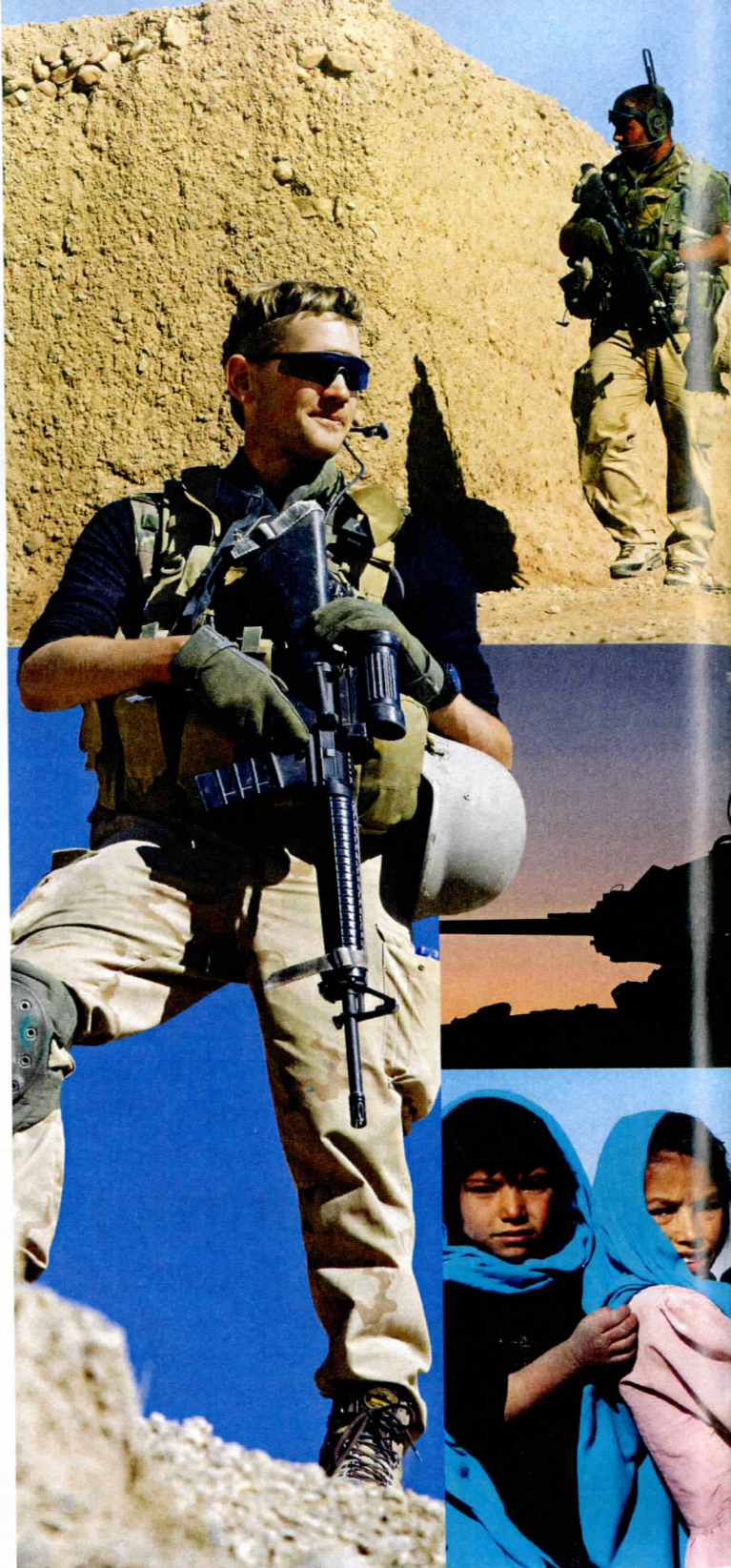
Iedereen ervaart een uitzending op zijn eigen manier. Ik merk dat ik aan de telefoon mijn gevoelens voor me houd. Hij heeft niets aan een huilende moeder. En het is ook niet alleen maar moeilijk, er zijn ook leuke dingen die je met elkaar kunt delen. Ik merk het wel altijd als mijn zoon zich niet zo goed voelt of juist vrolijk is. Als hij sip is, ben ik dat ook. Ik probeer hem dan een hart onder de riem te steken, maar voor de rest moet hij er zelf uit zien te komen. Dan is het belangrijk dat hij steun kan vinden bij collega's. Er voor elkaar zijn, dat is een grondhouding die de militairen op uitzending moeten hebben, vind ik. Het is een wereldje op zich, waarin ze op zichzelf zijn aangewezen. Je moet dan op je collega's kunnen rekenen en voor elkaar klaarstaan."

Zus:

"We hebben het al maanden met elkaar over zijn uitzending gehad en nu zit hij dan sinds begin januari in Afghanistan. Ja, hij is militair, dus je weet dat een uitzending erin zit. Het hoort er bij. Op een gegeven moment ben je er wel op ingesteld dat hij drie maanden weggaat. Het afscheid blijft desondanks toch moeilijk. Ik voelde me de eerste week echt even ontheemd, maar daarna pak je het leven weer op en wen je aan de situatie. Gelukkig kunnen we elke dag mailen."

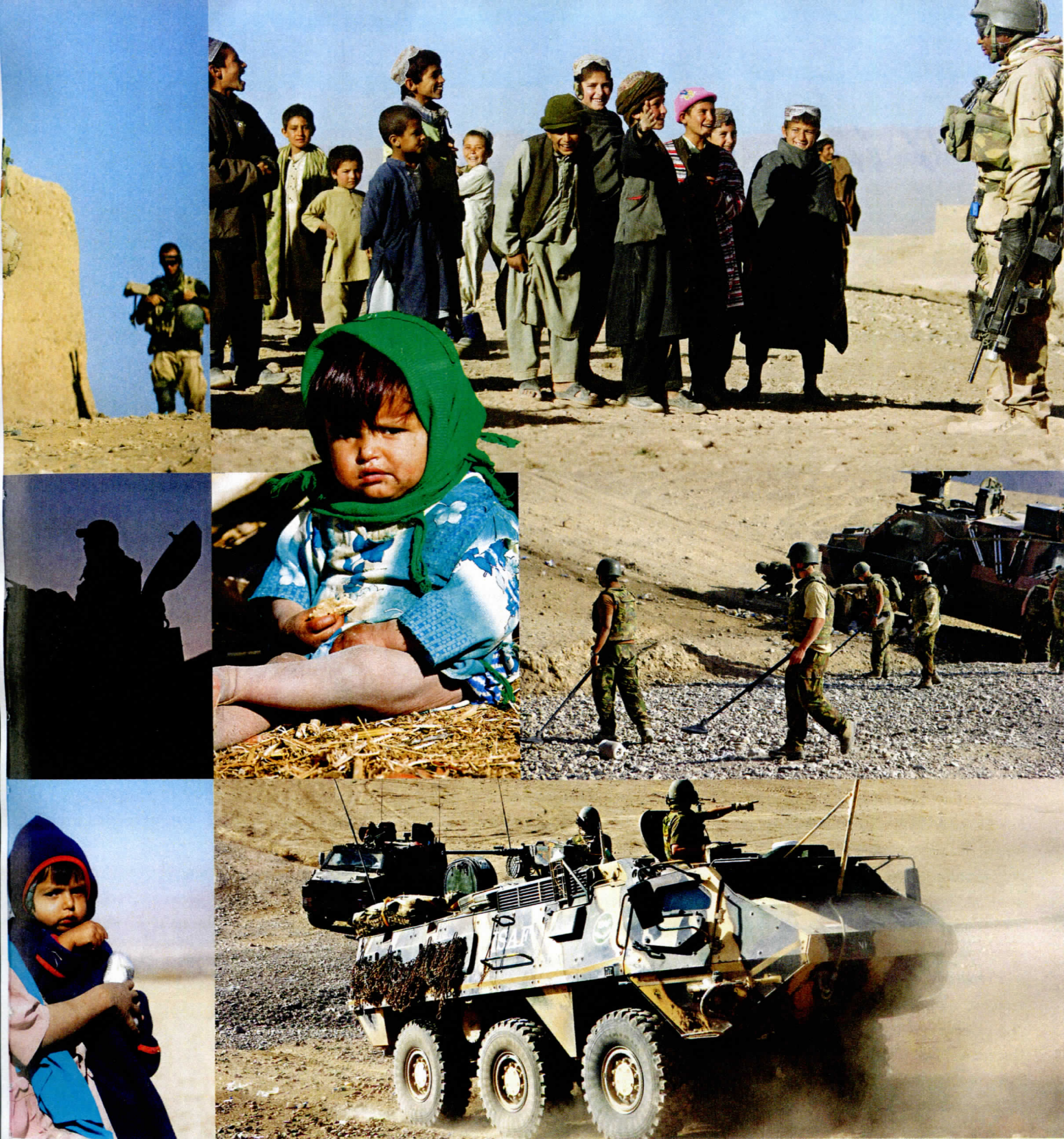
Vriendin:

"Het gaat goed. Hij heeft het naar zijn zin, en ik ook! We hebben nu tweeënhalve jaar een relatie en dit is de eerste keer dat we samen een uitzending meemaken. Dat is toch wel spannend. Je probeert je van te voren voor

te bereiden op het moment van afscheid, maar je weet nooit honderd procent zeker hoe je zal reageren. Ik had verwacht dat ik emotioneel zou zijn en dat was ik ook wel, maar ik voelde me vooral trots. Trots dat hij zo'n reis onderneemt en werk doet dat meetelt. Hij was ook zelfverzekerd en wil er echt wat van maken. Nou, dat is toch maar mijn vriend die dat doet!

Nadat hij weg was, duurde het even voor ik weer goed in mijn vel zat. De eerste anderhalve week voelde ik met niet zo prettig. Ik had van te voren allemaal plannen gemaakt om leuke dingen te gaan doen, maar daar kwam het

toch niet van. Al snel zit je toch weer in een ritme en ben je weer bezig met de gewone dagelijkse bezigheden. Met het verschil dat ik nu niet met hem kan kletsen tijdens het eten of 's avonds, maar dan mailen we. Ik mis het samen leuke dingen doen in het weekend. Er lekker op uitgaan of samen in de tuin werken.

Wat ik ook mis is dat ik nu geen directe uitlaatklep heb. We mailen wel veel, maar je staat er hier toch alleen voor. We zijn net verhuisd en soms moet ik nog iets regelen waarin ik hem dan niet zo gemakkelijk kan betrekken.

De thuisfrontdag van de MIVD vond ik erg goed. Het maakte me meer betrokken bij het werk van mijn vriend. Ook hoorde ik van andere vrouwen dat het heel normaal is dat je de eerste weken niet zo prettig voelt en dat je een beetje zoekend bent. Dat vond ik leuk om te horen. Ik moet zeggen dat ik er ook ineens klaar mee was. Ik dacht: en nu ga ik weer verder. En dat lukt me goed."

De foto's bij dit artikel zijn willekeurig gekozen en hebben geen relatie tot de uitgezonden militairen die in het artikel worden genoemd. ●

Eigen leslokaal voor afdeling Inlichtingen

Echt efficiënt is het niet: analisten die één voor één in een gewone werkkamer op een extra computer worden opgeleid om te kunnen werken met de informatiesystemen van de afdeling Inlichtingen (AI). Vooral als er vanaf maart honderdtwintig mensen moeten leren werken met een nieuw informatiesysteem: VIA. Het hoofd Classint is dan ook erg blij met het nieuwe leslokaal van AI waar twaalf mensen tegelijkertijd kunnen worden opgeleid.

Het leslokaal zal vooral worden gebruikt om analisten wegwijs te maken op ATLAS, internet en het BICES (*Battlefield Information Collection and Exploitation Systems*). Ook het werken met het nieuwe informatiesysteem VIA (project Verbetering Informatievoorziening Analist) dat binnenkort wordt uitgerold binnen AI, zal na een opleiding in het lokaal geen problemen meer opleveren.

"Honderdtwintig mensen worden vanaf eind maart opgeleid om goed met het nieuwe systeem te kunnen werken", zegt de projectleider van VIA. "Het nieuwe systeem maakt het voor de analisten een stuk gemakkelijker om informatie te vinden. Alle informatie is dan namelijk in één systeem te vinden. Nu moeten ze in diverse systemen kijken om de benodigde informatie te verzamelen."

Ook is de analist met dit nieuwe systeem beter in staat om een eigen informatieomgeving te maken. "OSINT en CLASSINT bieden nu informatie aan bijvoorbeeld team Caraïbisch gebied en Latijns-Amerika (CALA) aan. De analist bepaalt zelf hoe zijn informatieomgeving eruit ziet. Dat wil zeggen: als hij de ene week bezig is met een bepaald onderwerp, kan hij zijn omgeving dusdanig inrichten, dat hij alle informatie die daarmee te

maken heeft bij elkaar heeft. Als hij al weet dat hij over een paar weken met een ander onderwerp bezig is, dan kan hij de informatie die daarover binnenkomt alvast parkeren in een aparte omgeving. De informatie is dan goed geordend en loopt niet door elkaar heen. Het zoeken wordt zo een stuk gemakkelijker."

Drie modules

Het leslokaal wordt voor nog meer doeleinden gebruikt. Wanneer analisten bij de MIVD komen werken, volgen ze intern drie modules informatievoorziening en informatiesystemen. Dan wordt hen geleerd hoe ATLAS in elkaar zit en op welke schijven welke informatie te vinden is. Ook leren ze het systeem BICES kennen. Dit is een soort intranet van NAVO inlichtingendiensten. Ook worden ze door OSINT wegwijs gemaakt op het internet: hoe voorkom je bijvoorbeeld dat je allemaal onnodige hits krijgt als je zoekt met een zoekmachine.

Daarnaast leidt AI mensen op die op uitzending gaan. "Op uitzending moeten ze vaak ander werk doen dan hier. Daarvoor krijgen ze een opleiding

van een week, waardoor ze bekend raken met de systemen in het operatiegebied."

Beamer

Het heeft even geduurd voor het lokaal daadwerkelijk kon worden ingericht. Al in 2004 werd in een Directieoverleg besloten dat er een opleidingsfaciliteit moest komen. Echter, ruimtegebrek was een vertragende factor. Hoofd CLASSINT: "De afdeling Inlichtingen is erg gegroeid en zit eigenlijk qua accommodatie vol. Het was dus even schipperen met de ruimte. Voor dit lokaal moesten we een werkkamer waar vier mensen kunnen zitten vrijmaken."

Nu is de oude werkkamer dan eindelijk als leslokaal in gebruik genomen en staan er twaalf computers. Op de beamer voor in het lokaal kunnen de beeldschermen van alle twaalf de computers worden geprojecteerd. Zo is het mogelijk het scherm van de ene leerling vergelijken met die van de ander.

Het leslokaal kan ook gereserveerd worden door andere afdelingen. Daarvoor kan contact worden opgenomen met het stafbureau van AI.●

Strategische Kennis Agenda van Ministerie van Defensie

De eerste Strategische Kennis Agenda van het ministerie van Defensie is verschenen. In de SKA wordt de behoefte aan wetenschappelijk onderzoek bij Defensie bepaald, op basis van de voorgenomen beleidsintensiveringen uit de beleidsnota 'Wereldwijd Dienstbaar'. Het vaststellen van de kennisbehoefte leidt tot de programmering van onderzoek dat nodig is om de krijgsmacht in de toekomst effectief in te zetten. In deze SKA is veel aandacht voor het thema veiligheid.

Doel van de SKA is kennisthema's en velden voor defensieonderzoek te formuleren. Een van de kennisthema's is *Command and Control* en Inlichtingen. Om dit thema goed te kunnen formuleren, wordt een aantal ontwikkelingen in kaart gebracht die het functioneren van de krijgsmacht de komende tijd (5-15 jaar) zullen beïnvloeden. Deze ontwikkelingen betreffen in de eerste plaats wereldwijde trends, die doorwerken in de veiligheidsrisico's waarmee het Westen, en dus ook Nederland, wordt geconfronteerd. Er worden negen risico's onderscheiden, waaronder massavernietigingswapens, digitale kwetsbaarheid, terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit.

Deze opsomming geeft aan dat het veiligheidsbegrip de afgelopen jaren is verruimd van militaire veiligheid van staten, naar die van de individuele veiligheid van burgers. Ook laat dit zien dat de samenhang tussen interne en externe veiligheid is toegenomen. Neem bijvoorbeeld terrorisme, dat kan in het buitenland (Afghanistan) en in het binnenland (geradicaliseerde moslims) ontstaan.

De oorzaken van de veiligheidsrisico's zijn in twee categorieën te verdelen. De eerste is betreft de machtsverschuivingen tussen grote mogendheden, bijvoorbeeld de opkomst van landen als Rusland, China en India. De opkomst van deze landen en hun toenemende geopolitieke invloed kunnen leiden tot regionale spanningen en vormen daarmee een potentiële bron van conflict.

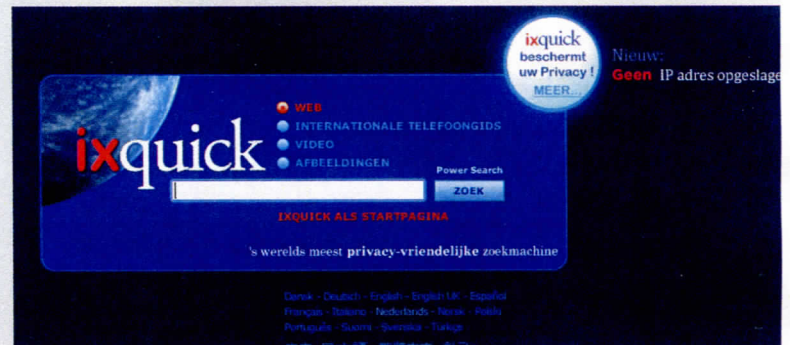
De tweede categorie betreft problemen rond tekortschietende staatsvorming en stagnerende sociaaleconomische ontwikkeling. In dit type conflict is veelal interventie nodig om een eind te maken aan een (dreigende) humanitaire ramp, een verstoring van het regionaal machtsevenwicht door staatsfalen of omdat dergelijke staten een onderkomen bieden aan terroristen die een bedreiging vormen voor de (inter)nationale veiligheid zoals in het geval van Afghanistan onder de Taliban.

De Strategische Kennis Agenda is terug te vinden op Defensieintranet: [home/bestuurstaf/strategische kennis agenda](http://home/bestuurstaf/strategische_kennis_agenda). ●

Zoekmachine slaat geen privégegevens meer op

Amsterdam - Zoekmachine Ixquick slaat niet langer de ip-adressen van zijn gebruikers op.

De site, die de concurrentie wil aangaan met grootmachten als Google, Yahoo en Live Search, zegt een oplossing te hebben gevonden voor de technische belemmeringen die het bedrijf tot nu toe dwongen de gegevens 48 uur te bewaren. Bron: ANP ●

IP-adres

Computers die met internet zijn verbonden, hebben een uniek adres, bestaande uit een reeks cijfers. Aan de hand van dat zogenoemde ip-adres kunnen websites gebruikers - zeker in combinatie met andere gegevens - vaak identificeren.

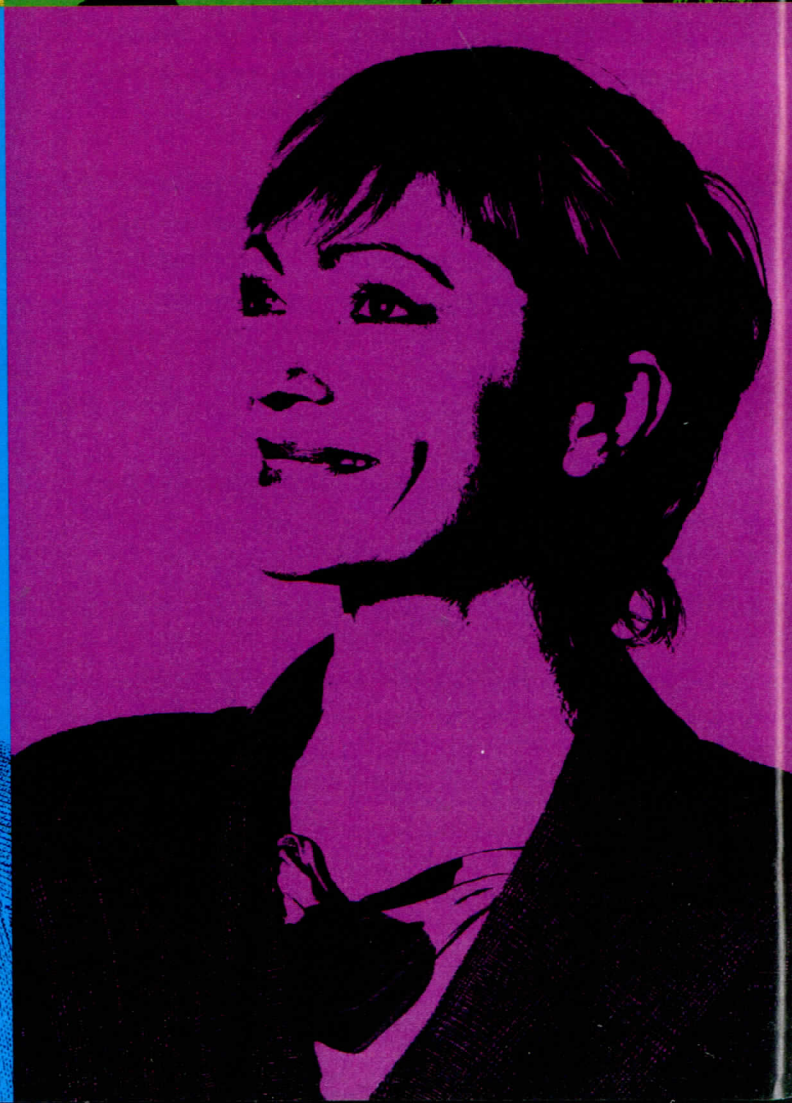
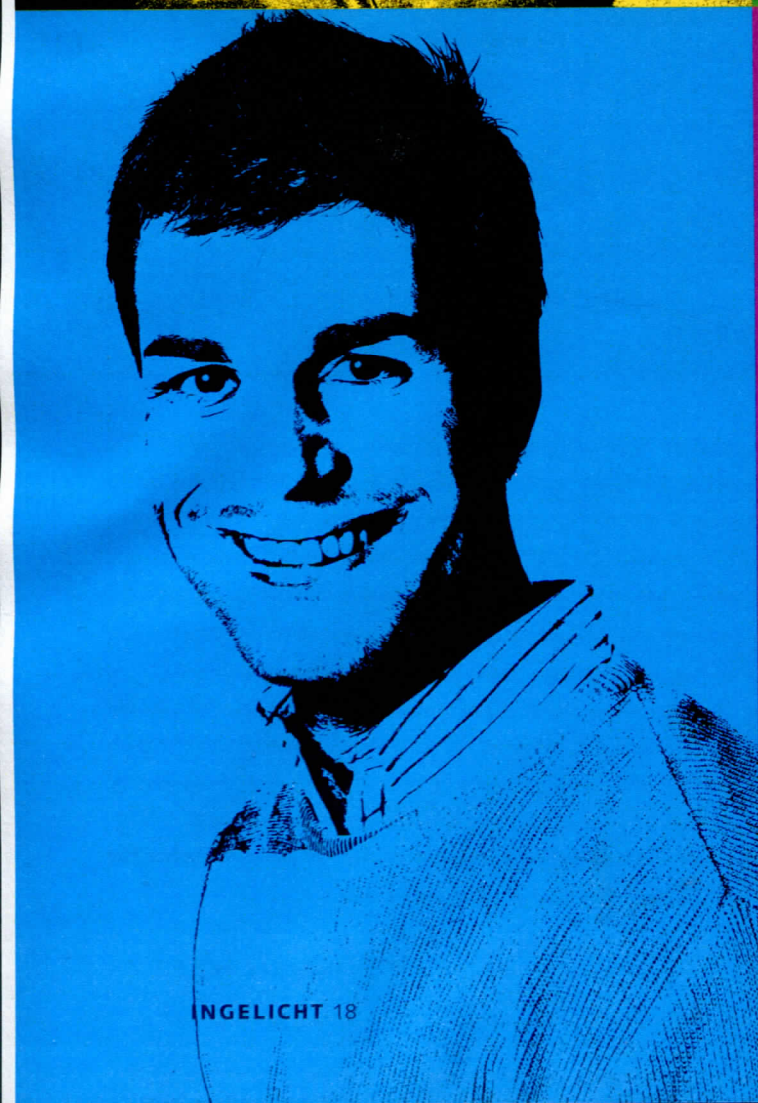
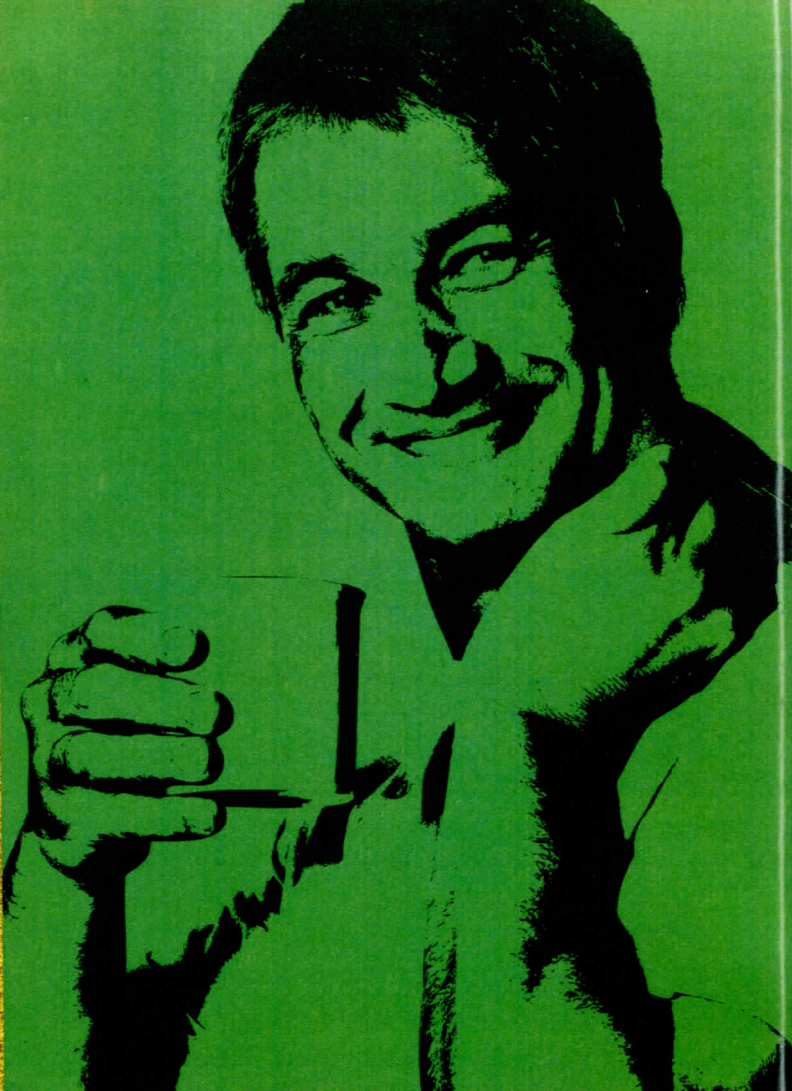
Grote zoekmachines als Google en Yahoo sloegen die ip-adressen tot voor kort onbeperkt op. Onder druk van Europese privacyregulators is die bewaartijd inmiddels sterk ingeperkt. Bron: Nu.nl ●

Amsterdam - Twee Zwitserse onderzoekers hebben een methode ontwikkeld om de aanslagen op een toetsenbord op afstand te registreren aan de hand van de elektromagnetische straling die zij uitzenden.

Volgens de twee, werkzaam aan de *Ecole Polytechnique Federale de Lausanne*, zijn toetsenborden zoals die in de detailhandel worden verkocht, daarom niet veilig genoeg om gevoelige gegevens te verwerken. De onderzoekers slaagden er onder meer in om wachtwoorden af te luisteren.

Martin Vuagnoux en Sylvain Pasini testten vier verschillende methodes om de toetsaanslagen vast te leggen. In totaal onderzochten ze elf verschillende modellen die de afgelopen jaren op de markt zijn gebracht, zowel losse toetsenborden met USB- en PS/2-aansluitingen als de toetsenborden van laptops. Ze konden de gegevens op een afstand van twintig meter registreren, in één geval zelfs door een muur. Bron: ANP ●

Traineeship als opstapje naar baan bij Defensie... en de MIVD

Defensie biedt jonge, net afgestudeerde academici de mogelijkheid twee jaar voor Defensie te werken en zo de organisatie te leren kennen. Defensie wil met het Defensie Traineeprogramma (DTP) de groeiende behoefte aan hoog opgeleid burgerpersoneel de kop bieden. Ook bij de MIVD kunnen trainees een van hun periodes vervullen. Een rondetafelgesprek met drie trainees en een ex-trainee die inmiddels al zo'n twee jaar bij de MIVD werkt.

Waarom zijn jullie een traineeship gaan doen?

Elise: "Ik wilde graag bij Defensie werken, maar ik wist niet goed welk onderdeel en welke functie er bij me zou passen. Ik was dan ook blij met de mogelijkheid om rond te kijken op drie verschillende plekken binnen de defensieorganisatie. Ik krijg zo de kans om te bepalen of de organisatie bij mij past, maar ook andersom, of ik bij de organisatie pas. Vanuit het programma word ik erg gestimuleerd om naar mezelf te kijken en me af te vragen: hoort dit bij me, is Defensie de plek waar ik wil werken?"

Theo: "Ik wilde vanuit mijn studie graag werken bij de overheid of op internationaal gebied bezig zijn. Defensie werkt natuurlijk ook internationaal, dus zo'n traineeprogramma was de uitgelezen kans om daar rond te kijken. Ook bood het programma veel mogelijkheden op het gebied van opleiding en persoonlijke ontwikkeling."

Karina: "Ik werkte tweeënhalve jaar bij een welzijnsorganisatie en wilde een andere baan bij een grote organisatie of de overheid. Het traineeship is een goede gelegenheid om Defensie te leren kennen en er überhaupt binnen te komen."

Wouter: "Ik liep al stage bij de Defensiestaf. Het traineeship was een manier om bij Defensie te blijven werken. Ik heb op de Defensiestaf ook mijn eerste periode vervuld. Het traineeship geeft je de unieke mogelijkheid om op plekken binnen Defensie te werken waar je anders niet snel terecht zult komen - soms al helemaal niet als burger."

En hoe bevalt de wereld van Defensie jullie?

Elise: "Ik moet zeggen dat ik van te voren geen goed beeld van Defensie had, maar er is een wereld voor mij opengestaan. Ik wist van te voren niet dat er zoveel mogelijkheden waren bij Defensie."

Elise: "De cultuur en de sfeer vind ik erg prettig. Het is heel direct. Dingen

worden helder verwoord. Dat merkte ik tijdens mijn stage bij een operationeel onderdeel van de Luchtmacht al. Ik kreeg duidelijke opdrachten, zo van: 'dit wil ik weten, dat antwoord moet ik hebben, ga je gang'. Wat ik ook interessant vind, is dat het werk vaak direct met een missie te maken heeft. Iemand in het uitzendgebied heeft er echt wat aan. Dat spreekt mij aan."

Karina: "Elise, je zegt dat de werkwijze zo direct en helder is, maar ik merk juist dat deze per directie heel verschillend kan zijn. Het maakt veel uit of je voor een operationeel onderdeel werkt of voor een beleidsdirectie. Het werk bij de laatste is veel minder concreet. Dat is ook het leuke van DTP: je kunt van alles wat proberen."

Theo beaamt: "En je komt op plekken waar je anders nooit komt."

Elise: "Defensie is zo divers."

Karina: "Eigenlijk is het een mini-maatschappij."

Krijg je dan wel een goed beeld van Defensie, als je maar op drie plekken kunt kijken?

Theo: "Na twee jaar en drie periodes, heb je inderdaad niet heel Defensie gezien. Maar ook al kun je niet alles gezien hebben, je krijgt wel een beeld van de gehele organisatie. Dat is een voordeel waar ik nu nog steeds de vruchten van pluk."

Doordat je een netwerk hebt opgebouwd?

Theo: "Het maakt het inderdaad gemakkelijker om mensen te benaderen en via hen je netwerk verder uit te breiden."

Karina: "In elke baan is het belangrijk dat je een netwerk opbouwt. Door dat we als *pool* (alle trainees zijn verdeelt over diverse *pools*, een groep mensen die elkaar regelmatig ontmoeten voor werkbezoeken en opleiding, red.) ook werkbezoeken afleggen, is het voor ons wel gemakkelijker."

Elise: "Hier bij de MIVD ben je ook wel redelijk afgesloten van de rest van de wereld. Ik denk soms: werk ik wel voor Defensie? Je krijgt hier niet veel van de operationele praktijk mee. Je bent hier veel met de MIVD bezig, en minder met het grotere geheel."

Theo: "Daarom maak ik ook bewust afspraken op het Plein, om op de hoogte te blijven van wat daar speelt."

Wouter: "Ik probeer ook vaak bij onderdelen langs te gaan. Tijdens mijn periode bij de MIVD heb ik bijvoorbeeld afspraken gemaakt met inlichtingenofficieren van Provinciaal Reconstructie Teams om te praten over wat zij nu van ons verwachten. Op die manier bouw je aan je netwerk, maar maak je ook je werk relevant."

Wouter, jij bent nu een paar maanden weg bij de MIVD.

Karina, het is jouw laatste periode. Heb je dat bewust zo uitgekozen?

Karina: "Ik heb er heel bewust voor gekozen om hier mijn laatste periode te werken. Ik heb op nog meer onderdelen oriënterende gesprekken gehad, maar uiteindelijk heb ik toch voor de MIVD gekozen, omdat dit aansluit bij mijn opleiding en interessegebieden."

Elise: Het voordeel is dat je bij de MIVD terecht kunt voor beleidswerk en analysefuncties. Het leuke van de MIVD is dat je na een analistenfunctie kunt doorstromen naar een beleidsfunctie of vice versa."

Theo: "Inderdaad is het waar dat je beleidswerk meestal niet aan het begin van je carrière doet. Maar bij mij is het juist andersom. Ik werk nu bij de

stafafdeling Beleid en ben sinds kort begonnen met een studie politicologie. Mijn interesse gaat nu ook uit naar de analistenkant, omdat ik daarbij mijn studie kan inzetten."

Wouter: "Voor mij is het bij de MIVD allemaal wat te weinig dynamisch, omdat je je heel diep op één onderwerp richt. Ik wil eerst wat meer veldervaring."

Voordat het interview begon, riep Karina: "We zijn geen stagiairs". Toch bestaat het beeld dat de trainee een veredelde stagiair is.

Elise: "Als trainee breng je veel meer ervaring en kunde mee dan een stagiair. Al werkend leer je, terwijl het voornaamste doel van een stage is dat je leert."

Wouter: "Ja, maar dat is wel een ideaal-beeld, waar de organisatie nog onvoldoende op ingespeeld is."

Elise reageert: "Nou, nu je echt werkervaring opdoet, heeft de werkgever meer aan je."

Karina: "Ik ben afgestudeerd, dus ik zou in principe ook op een functie als analist of beleidsmedewerker hebben kunnen solliciteren. Ondanks dat ik bewust voor het traineeprogramma heb gekozen, ben ik nu langzamerhand wel klaar met het trainee-zijn. Het is leuk om telkens ergens anders te gaan werken, maar op een gegeven moment wil je toch echt aan de slag."

Theo vult aan: Dat herken ik wel. Je zou het traineeprogramma misschien beter kunnen omschrijven als 'opleiding Defensie Stafmedewerker'. Je bent namelijk in dienst van Defensie en wordt opgeleid om zo breed mogelijk kennis en ervaring op te doen van de defensieorganisatie. Je bent uiteindelijk op alle plekken inzetbaar."●

Even voorstellen:

Theo werkt sinds 2006 als beleidsmedewerker bij de MIVD. Hij heeft van april 2001 tot halverwege 2003 de voorloper van het Defensie Traineeprogramma gedaan, TRIP. Hij heeft gewerkt bij het Nederlands/Duitse Korps in Münster, de Admiraliteit en de Defensiestaf. Na zijn traineeperiode is hij begonnen bij de Defensie Materieel Organisatie. Onlangs is hij in de avonduren een studie Politicologie begonnen.

Karina zit in haar laatste periode van het Defensie Traineeprogramma (DTP). Hiervoor werkte ze respectievelijk bij de Hoofddirectie Personeel (HDP) en de Hoofddirectie Algemene Beleidszaken (HDAB). Als het interview voor Ingelicht plaatsvindt is ze nog maar een week aan het werk bij de MIVD.

Wouter heeft een aantal maanden geleden een traineeperiode bij de MIVD afgerond en vervult zijn laatste periode bij het NAVO-hoofdkwartier in Brunssum.

Elise heeft politicologie gestudeerd. Dit is haar eerste plaatsing. Ze werkt op de stafafdeling Beleid en houdt zich bezig met werving en behoud van personeel.

De namen en foto's in dit artikel zijn om veiligheidsredenen gefingeerd

Het is koud. Het vriest. De grote ademwolken zijn een teken van krachtige inspanning. Niet de inspanning van een militair tijdens een oefening, maar van een paard. Een harddraver om precies te zijn. Met zo'n veertig, vijftig kilometer per uur draaft het paard met twee mensen achter op de kar door de Twentse bossen.

Liever een 'sulky' dan een 'zadel'

Adriaan van Doleweerd zit liever op een kar áchter een paard dan in een zadel óp het paard. En dan niet zomaar in een kar achter een gewoon paard, maar in een zogenaamde sulky achter een harddraver. Op dit moment traint Adriaan drie paarden om koersen mee te kunnen rijden. Dat betekent een strak trainings-schema, waarbij de paarden elke dag voor de kar worden gespannen. De paarden trainen op conditie, kracht en snelheid.

De harddravers worden al van jongs af aan getraind. "Als ze volgroeid en volwassen zijn, kun je ze moeilijker corrigeren. Begin je er mee als ze jong zijn, dan kun je ze voortdurend prikkelen en impulsen geven. Natuurlijk moet je wel goed opletten en doorhebben wanneer je teveel van het paard vergt. Want groeien kost energie en een training kan dan net te zwaar zijn. Dat merk je als ze warme gewrichten krijgen of minder gaan eten. Dan moet je even op halve kracht trainen, zodat het paard de gelegenheid heeft om aan te sterken."

Succes

Normaal gesproken gaat een paard over in galop als het snelheid moet maken, terwijl het bij de drafspor de bedoeling is dat de paarden vaart maken door hard te draven. Harddravers zijn geboren uit harddravers en hebben het dus in hun genen om ook hard te kunnen draven. Toch blijft het volgens Adriaan spannend of een paard zich echt ontwikkelt tot harddraver. Het kan altijd tegenvallen. "We hebben bijvoorbeeld een tweejarig paard dat een beetje sloom is. Het heeft de bouw van een goede harddraver, maar het komt er allemaal nog niet zo uit. Als dat zo blijft, ja, dan zullen we het verkopen en dan hopen we dat we met een volgend paard meer succes hebben. Als je een paard koopt, let je er goed op of hij de juiste papieren heeft en afstamt van harddravers. Ze zeggen dat van de 550 veulens per jaargang er vijftig procent echt goed genoeg is om koersen te rijden. Dat betekent inderdaad dat je ook veel tijd en moeite in paarden stopt die het misschien niet zo ver schoppen."

Naast trainen, fokt hij ook zelf paarden. "Mijn vrouw kreeg een merrie en die hebben we laten dekken. Het inmiddels eenjarige paard dat daaruit geboren is, staat sinds kort voor de kar. We hebben het eerst laten wennen aan het tuig en aan de kar en bouwen het zo langzaam op. Ik merk dat dit paard er plezier in

heeft en de drive heeft om hard te gaan. Van de vier paarden die we zelf hebben gefokt, heeft er in ieder geval een met succes gekoerst", zegt Adriaan trots.

No-nonsensmentaliteit

Bij de familie Doleweerd staat veel in het teken van de drafspor. Adriaan kocht zijn eerste draver na zijn uitzending naar Libanon. Nadat hij diverse cursussen heeft gevolgd mag hij zichzelf trainer van eigen paarden noemen (dat betekent dat hij alleen zijn eigen paarden mag trainen). Het feit dat Adriaan in ploegendiensten werkt, maakt het voor hem gemakkelijker om de paarden te trainen. Als hij om vier uur 's middags moet beginnen, kan hij daarvoor nog met de paarden het bos in. Regelmatig doet hij mee aan koersen.

Zijn vrouw rijdt ook paard en de kinderen gaan altijd mee naar koersen.

Wat vindt Adriaan eigenlijk zo bijzonder aan deze tak van sport? "Het type paarden spreekt me aan. Het zijn leuke paarden om mee te werken. Ze hebben een no-nonsensementaliteit. Daarnaast het competitie-element als je koersen rijdt en de snelheid waarmee je dan gaat."

Ritueel

Het eerste paard is getraind. Dampend staat het te wachten op een bak voer. Het volgende paard is al weer aan de beurt. Het hele ritueel begint weer opnieuw. Paard van het land of van stal halen, borstelen, optuigen en de kar erachter spannen. Na ongeveer tien minuten stappen over de weg zit Adriaan al met zijn paard in het bos. "De training bestaat niet alleen uit hard draven, maar ook uit een gehoorzaamheidstraining. Vooral als je over de openbare weg gaat, moet het paard niet van het minste of geringste schrikken. Het moet ook leren stilstaan als er een auto aankomt die voorrang heeft." Wat dat betreft droomt hij van een drafbaan bij huis, zodat hij niet over de openbare weg hoeft. Maar ondertussen geniet hij eigenlijk ook wel van het uitzicht op het Twentekanaal als hij er in hoog tempo langs draaft en van de herten in het bos die roerloos mens en paard nakijken.●

Jubileum BHV'ers

Bij calamiteiten kunnen de medewerkers in gebouw 32 altijd rekenen op de bedrijfshulpverleners. Drie van hen vierden eind vorig jaar hun vijf-jarig jubileum. Peter Schwab, Monique de Bo en Peter Sanders. Tijdens een feestelijke bijeenkomst werden zij in het zonnetje gezet. ●

De adjudant van prins Willem-Alexander heeft naar aanleiding van het bezoek aan de MIVD op 24 oktober een foto van de kroonprins aangeboden aan generaal-majoor Cobelens. De gesigioneerde foto heeft een plekje gekregen in de vergaderzaal op de elfde verdieping.

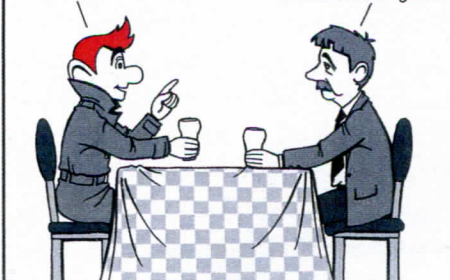
Gesigioneerde foto kroonprins

Co de Rood

Henk Slijkhuis

Enige tijd geleden bezocht de kroonprins de MIVD en ik moest helpen bij de beveiliging.

Was je niet bang dat er iets fout zou gaan?

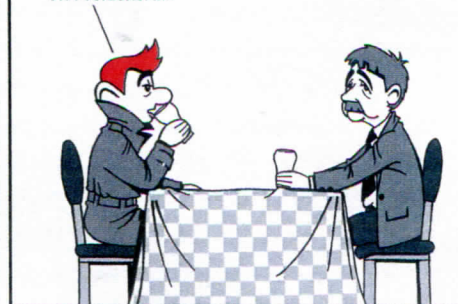

Nee, daar was ik helemaal niet bang voor...

Waarom niet?

WA verzekerd...

Lezersonderzoek Ingelicht

Tien personen zijn de gelukkige winnaar van een Irscheque omdat zij de lezersenquête van Ingelicht hebben ingevuld en ingeleverd. Onder hen ~~Assistenten~~ (zie inzet rechts).

Op basis van dit onderzoek en een literatuurstudie, heeft Bureau Communicatie aanbevelingen geschreven over de positie van Ingelicht. Het onderzoek geeft inzicht in de waardering en informatiebehoefte van de lezers. Is Ingelicht een blad dat er toe doet? Kunnen we het blad zo positioneren dat het niet alleen voor MIVD'ers, maar voor alle mensen die werken in het veld van Inlichtingen en Veiligheid interessant is? Welke rubrieken worden het meest gelezen en welke onderwerpen kunnen ook op een andere manier worden aangeboden, bijvoorbeeld via het intranet?

Het onderzoek toont aan dat het blad goed wordt gelezen; 76% van de respondenten geeft aan het blad altijd te lezen. Ze vinden het blad informatief, leerzaam en functioneel en het is een manier om op de hoogte te blijven van

ontwikkelingen binnen de MIVD. Ook vergroot het de betrokkenheid met de dienst. Lezers geven wel aan meer te willen lezen over de gehele I&V-keten, dus ook over ISTAR, CODAM, RIC, etc. En dat ze meer diepgaande artikelen voorgeschoteld willen krijgen. Deze bevindingen worden meegenomen in het uitwerken van een nieuwe koers. Er zal meer aandacht komen voor vakinhoudelijke artikelen die interessant zijn voor een breder publiek. Ingelicht zal in het vervolg ook verstuurd worden naar alle naar defensieonderdelen die werken in het Inlichtingen- en Veiligheidsveld. Het blad blijft daarom ongerubriceerd. Uit het onderzoek blijkt overigens dat 50,5 procent van de MIVD'ers het blad ongerubriceerd wil houden. Van de externe lezers is dat 77,1 procent.

Bureau Communicatie werkt nu een nieuwe bladformule uit, zodat Ingelicht inhoudelijk, maar ook qua uiterlijk een nieuw gezicht krijgt.●

NIEUWJAARSRECEPTIE

Ook dit jaar vond de nieuwjaarsreceptie plaats op het dak van gebouw 32. Etend van de warme erwtensoep en nippend aan de glühwein was er gelegenheid elkaar een goed nieuwjaar te wensen. Op intranet (afdelingen/BCOM/foto's nieuwjaarsreceptie) zijn meer foto's te zien van deze nieuwjaarsreceptie.●

Google extra's

Ofschoon Google nog steeds niet de diensten biedt die voor korte tijd door Ask werden aangeboden, maar gelukkig wel nog steeds door good old Exalead (met een nieuw adres overigens, het is nu <http://www.exalead.com/search>) zijn er wel degelijk een aantal interessante zaken die voor u wellicht handig zijn. Om te beginnen maakt u een gratis account aan in Google en u logt in. Voer een zoekactie uit en merk op dat een aantal zaken veranderd zijn en dat u er iets bij krijgt (zie screen dump hieronder).

Door: Arno H.P. Reuser

Het eerste dat opvalt - als u dat al niet gemerkt had - is dat u niet meer alle Google databases afzonderlijk hoeft te doorzoeken. Google presenteert bij een *Web search* resultaten van meerdere databases (nieuws, maps, web, blogs etc.) in één overzicht. De meeste zoekmachines doen dat sinds ongeveer een jaar.

Kijk nu rechtsboven. U ziet op de screendump vlak boven de blauwe status balk *Personalised based on your web history*. Over *privacy* gesproken. Google rangschikt de resultaten niet meer alleen op basis van woordfrequenties, maar ook op basis van uw geografische locatie en zoekgeschiedenis, die door Google wordt onthouden. Heeft u gezocht op 'Spanje' en zoekt u daarna op 'hotels', dan zal Google proberen de hotels in Spanje bovenin de ranking resultaten te plaatsen. Klik op *more details* indien u meer wilt weten.

Rechts op de statusbalk ziet u niet alleen de query, maar ook, in blauw, een link naar een definitie van de zoekterm. Dat kan soms handig zijn, soms hilarisch en soms overbodig.

Direct onder de statusbalk staat iets dat u waarschijnlijk nog niet hebt gezien: *Try your search on...* Als u klikt op één van de zoekmachines, dan wordt uw query direct bij die zoekmachine uitgevoerd zonder dat u uw query opnieuw hoeft in te typen. Dat is erg handig om te voldoen aan de Wet Van Drie: gebruik tenminste drie zoekmachines teneinde een redelijke dekking te hebben, want Google dekt slechts veertig procent.

Onder de *Try your search*-balk staat in vet een andere functie die tracht synoniemen te vinden bij uw zoekactie. Soms levert deze functie zoekwoorden op

waar u nog niet aan gedacht had. In dit geval echter weet Google kennelijk niet dat Mokum een synoniem is voor Amsterdam. Leuker wordt het om Google zo gek te krijgen vrij belachelijke synoniemen te vinden voor zoekwoorden, zoals de term Hitlerjugend voor Padvindsters.

Hits verwijderen

Anyway, kijk eens naar de tweede hit 'Amsterdam.info'. Direct achter de blauwe link staan twee iconnetjes, een pijl naar boven en een kruisje. Hiermee kunt u de resultatenlijst aanpassen aan uw eigen inzichten. Met het pijltje naar boven kunt u de link een plaats naar boven verplaatsen en met het kruisje kunt u de hit helemaal verwijderen. Ik heb dit gebruikt om de Wikipediainhit te verwijderen, aangezien Wikipedia voor Intel een van de meest belachelijke bronnen is.

Kijk nog even verder naar de hit 'Amsterdam.info'. Onderaan de beschrijving, achter similar pages staat een tekstballonnetje. Hiermee kunt u commentaren over de bewuste hit opnemen. Het commentaar wordt onder aan de hit weergegeven (voor iedereen

zichtbaar overigens!). Zo kunt u de resultatenlijst niet alleen zelf ordenen, maar ook nog van uw expert-commentaar voorzien.

Het meest aantrekkelijke op dit gebied was de Google Notebook. Hierin kon u uw eigen verzameling relevante hits aanleggen, voorzien van commentaar. Er was tevens een mogelijkheid om hits en complete Notebooks te mailen naar anderen. Toch moet u oppassen, want al uw aantekeningen staan natuurlijk wel online. Jammer genoeg is Google in Januari 2009 met de ontwikkeling van Notebook gestopt.

Gratis clusteringfunctie

De tweede hit in de resultatenlijst bevat het nieuws over Amsterdam. Handig is de clusteringfunctie die bij elkaar behorende nieuwsberichten bijeen vergaart. Bij veel information retrieval software betaalt u hier een vermogen voor, bij Google en anderen is het gewoon gratis.

De link naar *Cacheden Similar Pages* kende u al, dus blader snel naar beneden. Daar ziet u nog een paar nieuwe dingen: de video-resultaten worden hier weergegeven (YouTube is eigendom van Google) en een aantal alternatieve zoekacties die sterk op die van u lijken. Amsterdam heeft kennelijk bij Google geen goede naam: vijf van de acht voorgestelde alternatieve zoekacties gaan over drugs of porno!

P.S.: Technische annex: installeer de Google Toolbar en de volgende twee Add-ons: *Google Semantics Add On*, en *CustomizeGoogle Add on*. ●

